

BULUD KARAÇORLU SEHEND VE BAZI ŞİİRLERİ

Yrd. Doç. Dr. Yavuz Akpınar

Günümüz Azerî edebiyatı, tarihî ve siyasî hadiselerin neticesiyle iki koldan gelişmektedir: Biri, Kuzey Azerbaycan (S.S.C.B) da, diğeri Güney Azerbaycan (İran) da. Bilhassa İkinci Dünya Harbi'nden sonra Güney Azerbaycan'daki Azerî Türkleri üzerinde Şah idaresinin korkunç baskı ve zulmü, siyasî politikası; Türkçe neşriyatın tamamen yasaklanmış olması bu edebiyatı adetâ yazılı olmaktan çıkarıp "şifâhî" bir hâle sokmuştu. Böyle iken Türkçe eserlerin az da olsa, neşredilmesine mâni olamadılar. Yasak sebebiyle birçok şairin, teyp bantlarına kaydedilen manzumeleri, elden ele gezmekte; bu bantlar kitap yerine geçmekte idi. En fazla rağbet gören, halk tarafından büyük bir ilgi ve sevgiyle dinlenen bantlardan biri de Şehriyar ve Sehend'in manzumelerinin bulunduğu kasetlerdir. Ayrıca âşık-ların banda alınmış deyişleri de epeyce ilgi görmektedir.

İran'daki İslam İnkılabı neticesinde Güney Azerbaycan Türkleri biraz nefes alabilmiş, resmen serbest bırakılmasa da neşriyata başlamışlardır. İşte bu neşriyat sayesinde; *B.K. Sehend* imzasını 1964 den beri kullanan bu talihsiz şairin hayatı ve faaliyetleri hakkında bazı şeyler öğrenebiliyoruz. Asıl adı *Bulud Karaçorlu* olan *Sehend* hakkında en etraflı bilgiyi, şairin yakın dostu ve ideal arkadaşı, kıymetli nâşir, edip *Mehemmed Ali Ferzane*'den edinmiş bulunuyoruz. 1981 yılı Mart ayında Tahran'da görüştüğümüz muhterem *M.A. Ferzane*, bize *Sehend* hakkında yardımcı olmuş, O'nun iki sahifelik hâl tercemesini de vermek nezâketini göstermiştir. Ayrıca Tahran'da üç yıldan beri Azerî Türkçesiyle ve Farsça olarak neşredilen *Varlık* mecmuasında *Sehend* hakkında birçok yazı ve şiir neşredilmiş bulunmaktadır. Bunlardan en mühimlerinden biri de *M.A. Ferzane* Bey'le yapılan mülakattır (*Sehend'in İl Dönümü, Varlık*, Ferverdin 1360/1981, Sayı: 24, s. 24-38). Bu mülakattan *Sehend*'in hayatı hakkında yeni bilgiler öğreniyor, bugüne kadar neşredilmemiş bazı şiirlerinden örneklerle karşılaşyoruz.

M.A. Ferzane Bey, *Sehend*'le 1949-50 yıllarından beri yakın dost ve ülküdaş olmuştur. *Sehend*'in geride kalan bütün elyazma, basılmamış eserleri kendisindedir.

Bu yazımızda, *Sehend*'in haltercemesini, *Ferzane* Beyin verdiği malumata ve bibliyografyada gösterilen kaynaklara dayanarak tesbit etmeğe çalışacağız.

Sehend, son elli yıllık Güney Azerbaycan şiirinin *Seyyid Muhammed Hüseyin Şehriyar*'dan sonra gelen, en meşhur ve kudretli şairidir. Sağlığında Türkiye, Kuzey Azerbaycan ve Irak'da şöhret kazanmasına rağmen öz memleketinde garib kalmış olan *Sehend*'in doğum tarihi *Sazımın Sözü* adlı kitabının 2. baskısında (1) 1301 (1922) olarak gösterildiği halde, *Edebiyat ve İnce-Sen'et* (2) gazetesinde 15 Aprel (Nisan) 1928 de doğduğu belirtilmiştir. *Milliyet Sanat Dergisi* (3) ise, (1979 da) 52 yaşında iken öldüğünü haber vermiştir: bu habere göre doğumu 1927/28 olmalıdır. *Türk Ansiklopedisi*'ne *Sehend* maddesini yazmış bulunan Meserret Diriöz doğum tarihi olarak -herhâlde *Sazımın Sözü* (2. bs.)-ndeki kaydın te'siriyle olacak- 1923 yılını göstermiştir (4). Şairimizi yakından tanıdığını bildiğimiz Dr. Cevad Hey'et Bey, Dursun Yıldırım'a gönderdiği mektubunda *Sehend*'in 1926 doğumlu olduğunu yazmıştır (5). Tahrandaki Azerî yazarlarından, Gencali Sabahî *Halk Şairi Sehend* adlı yazısında, şairimizin 1305 (1926) doğumlu olduğundan bahsetmiştir (6). Dr. Selamullah Cavid, *Dostlar Görüşü-Edebiyat Ocağı* adlı hatıra-antoloji mahiyetindeki kitabında doğum tarihini 1306 (1927) olarak belirtmiştir (7).

Görüldüğü gibi *Sehend*'in doğum tarihi ihtilaflıdır. Biz *Sehend*'le birlikte hapiste yatmış, uzun yıllar bir evde yaşamış olan *M.A. Ferzane*, Bey'in vermiş olduğu 1306 (1927) tarihini doğru ve mantiki olarak kabul ediyoruz. Çünkü *M.A. Ferzane*, *Sehend*'i en yakından tanıyan bir arkadaşıdır.

Sehend'in babası Muttalib, şofördü. Aile, *Karaçorlu* adlı Akkoyunlu Türkmenleri arasında tarihe geçmiş eski bir Oğuz boyundandır. Karadağ civarından Merağa'ya göçmüşlerdir (8). Babası yağmurlu-bulutlu bir ilkbahar günü dünyaya gelen oğluna *Bulud* adını koydu. "Sicil alırken *Bulud* sözü idâredakilere *anlaşmaz!* olduğundan *Behlud* yazsalar da, hamı onu *Bulud* sözler idi" (9). Kondisi aşağıda metnini sunduğumuz *Kükürt Kibrit ile...* adlı şiirinde babasının mesleğine işâret etmiş, *Taliime Sen Bah* adlı şiirinde ise İran resmî dairelerinin Türkçe olan "Bulud" adı yerine "Behlud" ismini tercih etmelerini -İrandaki şartlara göre umu-mileştirerek- anlatmıştır.

-
- 1- Bulud Karaçorlu Sehend: *Sazımın Sözü*, 1. c. (arka kapakta) 2. bas. Tebriz, İntişarat-ı Şems, 1358 (1979), 279+1 s.
 - 2- *Sen'etkâr Ölmür*: (Yazan: Kalem yoldaşlarından bir gurup), Bakû, (18 Mayıs) 1979, No: 20 (1843), s. 7.
 - 3- *Milliyet Sanat Dergisi*, İstanbul, 28 Mayıs 1979, Sayı: 325, s. 24.
 - 5- Bulud Karaçorlu Sehend: *Sazımın Sözü*, Basıma Hazırlayan: Dursun Yıldırım. Ankara, Kültür Bakanlığı Yayını, 1980, s. 3.
 - 6- *Varlık* (Tahran-İran), Ferverdin 1359/Nisan 1980, Sayı: 12, s. 36-45.
 - 7- Tahran, Esfend 1359 (1980), s. 34.
 - 8- M. Diriöz, a.g.y.
 - 9- Gencali Sabahî; a.g.y., S. 36.

İlk mektebi Merağa'da -tabii farsça olarak- okudu. Ailevi sebepler, geçim sıkıntısı yüzünden yüksek tahsil yapamadı. O'nun asıl yetiştiği mektep aile ocağı, gıdalandığı kaynak halk kültürü olmuştur. 1320 (1941) de Rıza Han istibdadının yıkılmasıyla ortaya çıkan demokratik hareketlere yakından iştirak etti. Bu yıllarda şiir ve edebiyata ilgi duymağa başladı. İlk şiirleri bu dönemde duvar gazetelerinde görüldü. Daha sonra tek-tük bazı gazete ve dergilerde şiirleri yer aldı (10). 1324 (1945) yılında Azerbaycan'da milli-demokratik bir hareket başlatmış olan Pişeveri taraftarları, *Sehend*'i cozbetmeğe başlamıştı. Bir yıl kadar sürmüş olan bu hareket sırasında Azerbaycan'da milli bir hükümet kurulmuş, Azerî Türkçesiyle mektebler açılmış, gazete ve dergiler neşredilmiş, çeşitli kitaplar basılmıştı. Bu hareketi tasvir eden şâirler Tebriz'de *Şairler Meclisi* adlı bir edebî mahfel oluşturmuşlardı. *Sehend* de bu toplantılara katılmış, okunan şiirleri dinlemiş, kendi şiirlerini okumuş, edebî münakaşalara, siyasi sohbetlere şahit olmuştu. Sözü ettiğimiz cemiyetin bünyesindeki şairlerin eserlerinden nünuneler toplanarak *Şairler Meclisi* adlı bir antoloji neşredildi (Tebriz, 1945). Bu antolojide *Sehend*'in; *Alkış*, *Fedailer Marşı*, *Keçmiş Fedailerimizin Yadı* başlıklarıyla üç şiiri de yer almıştı. Burada *Sehend*'in bir gençlik resmi de vardır. İmzası; *Karaçorlu Razi* şeklindedir. Böylece ilk şiirlerinde *Râzi* mahlasını kullandığını anlıyoruz (11). 1945-46 arasında *Sehend*, "Azerbaycan Demokrat Fırkası"nın "Cavanlar Teşkilatı"nda çalışmıştır. 1946 da farsların sözü edilen milli hareketi kanlı bir şekilde bastırmaları; birçok Azerî münevver gibi *Sehend*'in de ruhunda derin izler bıraktı. "Hele bugüne geder çap olunmamış *Araz* ve *Hatire* (adlı büyük) manzumeleri şâirin bu illerde daşdığı acı-şirin hatirelerin ve Azerbaycan millî nühzetinin canlı tesviri olmuştur. 1328 ve 1329 (1949-50) uncu illerde yazılmış ve sonralar tekmilleştirilmiş bu iki manzume *Sehend*'in bir gudretli *halg şâiri* olduğunu göstermektedir" (12).

1328-30 (1949-50) yıllarındaki Musaddık hareketine faâl olarak iştirak eden Bulud Karaçorlu arkadaşlarıyla birlikte Tebriz'de hapse atılır. 1951/52 arasındaki mahkemesi sırasında kendi fikirlerini merdce müdafaa eder, hapiste gördüğü işkence, zulüm onu yolundan dönderemez. Halkının geleceği, millî kültürünün yükselişi için çalışmaktan vazgeçmez.

28 Murdad 1330 (1951) ayaklanmasından birkaç gün önce hapisten çıkarılır. Bu müddet içerisinde karşılaştığı nahoş hadiseler; kurgınlıklar, ihanetler şairi sarsar. İçtimaî, siyasi hadiselerden uzaklaşır. Kendine mahsus bir yol tutar. Edebî, kültürel faaliyetlerine ağırlık verir.

İki dost -*Sehend* ve *Ferzane*- hapisten çıktıktan sonra Tahran'da Selsebil taraflarında bir oda tutarak birlikte yaşamaya başlarlar. Aylarca işsiz kalıp, zor gün-

10- M. A. Ferzane: *Bulud Karaçorlu* (elimizdeki haltercemesi'nden)

11- *Şairler Meclisi*, (Numara: 3-4), s. 349-351.

12- M. A. Ferzane: a.g.y. Bu ifadedeki "halk şairi" tabiri "halkçı şair" demektir. Saz şairi olarak düşünülmemelidir.!

ler geçirdikten sonra, *Ferzane* bir noterde, *Sehend* de dokuma makinaları tamir edilen bir atelyede güçlkle iş bulurlar. Bu sıralarda *Ferzane*, folklor ve dil mes'eleleri ile uğraşıyordu. *Sehend* de bu konulara ilgi duymakta idi. 1953 yılı civarında, Tebriz'den *Ferzane*'ye bazı kitaplarla birlikte elle kopya edilmiş bir *Dede Korkud* (acaba hangi neşrin kopyası?) kitabı gelir. *Sehend* kitabı büyük bir heyecanla, o gece yatmayarak okur. Bu eser onu ruhunda ırtınalar yaratır. *Araz* ve *Hatire* de donediğı haması şiir için daha uygun bir mevzu bulmuştur. Millî benliğı unutturulmuş bir halka, ezilmiş, istismar edilmiş millîetine *Dede Korkud*'un tarihin derinliklerinden gelen güre, erkek seziyle düşüncelerini haykıracak, Azerî cemiyetini uykudan uyandırmaya çalışacaktır. Destanı nazma çekmeğe o günlerden itibaren başlar. Bu sıralarda İran'da Şah "İnkılab-i Sefid" yaratma yolundadır. Bazı sebeplerle, memleketde geçici, kısmî bir serbestlik görülür. Azerî Türkleri kendi geçmişleriyle, edebiyatlarıyla ilgilenmeğe başlarlar. Fırsattan istifadeyle bazı kitapları ana dilleriyle bastırmağa muvaffak olurlar. Küçük bazı edebî mahfeller teşekkül eder. *Ferzane* ve *Sehend* Tahran'daki mahfellerde mühim rol oynarlar. *Sehend*, üzerinde çalıştığı *Dede Korkud Destanları*'ndan tamamladığı veya kısmen yazdığı parçaları bu mahfellerdeki toplantılarda okur. Dinleyicilerin, dostlarının bir hayli takdirini kazanır. 1343 (1964) yılında bir matbaada *Dede Korkud Destanları*'nın birinci cildi olan *Sazımın Sözü*'nün ilk kitabı gizlice basılır. Kısa bir zaman sonra da ikinci kitabın (cildin) bastırılması mümkün olur. *Sehend*, gündüzleri işinde çalışarak, geceleri şiir yazarak *Dede Korkud Destanları*'nın tamamını nazma çekmeğe muvaffak olur. Henüz basılmamış olan 3. cilde; *Deşemin Kitabı*, 4. cilde; *Gardaş Andi* isimlerini vermiştir. Bu dört ciltte *Dede Korkud Destanları*'nın tamamı nazma çekilmiştir. *Sehend*, *Sazımın Sözü*'nün uyandırdığı ilgiden sonra kendisine yazılan nazireleri, bilhassa Kuzey Azerbaycan şairlerinin şiirlerini ve kendisinin bunlara yazdığı cevapları bir araya toplayarak bunlara da *Dede Korkud Destanlarından Beşinci Cilt* adını verir. Geride kalan, diğer büyük küçük şiirlerini *Ferhad* diye adlandırdığı bir mecmuada toplamıştır. Bütün bu adı verilen kitaplara dahil edilmemiş irili ufaklı, tamam veya yarıda kalmış, türkçe veya farsça birçok şiirinin daha olduğunu *Ferzane Bey*'den öğreniyoruz.

Sehend, İran'ı ziyaret eden Kuzey Azerbaycanlı, eski fars edebiyatı mütehasısı Prof.Dr. Rüstem Aliyev'le Tahran'da tanışmış, O'na bir şiir de hasretmiştir. Ayrıca son yıllarda *Vahdet-i Vücüd*'a duyduğu ilgi sebebiyle, R. Aliyev'in neşrettirdiğı *Nesimi Divanı*'na bir mukaddime yazmıştır (13).

Bir ara İran'a Azerî sahası halk edebiyatı mahsullerini derlemeğe giden Prof. Dr. İlhan Başgöz'ce, *Sehend* ve *Ferzane* büyük yakınlık göstermiş ve yardım etmişlerdir. *Sehend*, kendi millî kültürüne duyduğu derin sevgi sebebiyle, bazı aşıkların

13- Dr. Cevat Hey'et'in, D. Yıldırım'a yazdığı mektuptan. Bkz. *Sazımın Sözü* Ankara, 1980, s. 4.

masraflarını bizzat karşılayarak onları Tahran'a çağırmış, şah baskısı altındaki İran'da İ. Başgöz'ün derleme yapmasına geniş ölçüde yardımcı olmuştur (14).

Sehend'in ölümünden bir yıl önce, yani 1977 ilkbaharında Bakü'da bulunduğunu, Kuzey Azerbaycanlı edebî şahsiyetlerle, tanışlarıyla görüştüğünü biliyoruz.

Sehend, Kazvinli bir kızla evlenmiş ondan iki oğlu, üç kızı olmuştur. Ölümünden 8 yıl önce, ikinci def'a bir Azerî kızıyla evlenmiş, bu hanımından da 2 oğlu olmuştur (15).

Hayata bir tamirhanede işçi olarak atılan *Sehend*, sonradan başarılı bir iş adamı olmuştu. Öldüğü zaman iki iplik fabrikasının sahibi idi.

Sehend, İran'da İnkılabın gittikçe şiddetlendiği, Azerîlerin kısmen de olsa rahat bir nefes alabildiği günlerde, 22 Ferverdin 1358 (11 Nisan 1979) tarihinde, gece saat ikide, bir kalp krizi neticesinde hayata veda etti (16).

Daha önce de belirttiğimiz gibi, *Sehend*'in edebî mirası yakın dostu *M.A. Ferzane Bey*'dedir. Bu zat, *Sehend*'in bütün eserlerini neşre hazırlamayı dost borcu ve millî bir vazife saydığını bize bildirmiş, merhum *Sehend*'in bu yolda vasiyeti olduğunu da söylemiştir. Hem maddî imkânların yetersizliği, hem de-daha önemlisi-*Sehend*'in elyazısında zor okunan veya hiç okunamayan yerlerin bulunması, bu el yazmaların neşrini engellemektedir.

Şairimizin yukarıda sözü edilen, büyük çaptaki eserlerinin dışında, mühim manzumeleri arasında, *M.A. Ferzane* şunları zikrediyor: *Şallağ* (Azer 1345/1966), *Birinci Armağan* (Azer 1345/1966), *İkinci Armağan*, (Ferverdin 1347/1968), *Hörmetli Üstad Böyük Şehriyar'a* (Behmen 1346/1967) *Ahir Söz* (Aban 1346/1967), *Gala Eşiği* (1346/1967), *Gardaşım Aliğa Gürçaylıya Mektub* (Ordıbehişt 1347/1968), *Üçüncü Armağan* (Azer 1347/1968), *Sabır Daşı* (1350/1971), *Sovet Gözeli*(?), *Buz Çiçeği* (1350/1971), *Neşasa* (1351/1972), *Hasret* (1351/1972), *Ovçu Ceyran* (1351/1972), *Mi'ad* (1352/1973), *Elde Gayırma Çiçekler* (1353/1974), *Men Tebriz'den Gelmişem* (Esfend 1356/1977) *Ziyaretname* (1356/1977), *İmama Selam* (1357/1978), *Gardaşım Valeh'in Mektubuna Cevab* (?)

Sazımın Sözü'nün 1. cildinde *M (im). A(yın). F(e): Mehemed Ali Ferzane*, imzasıyla farsça ve daha sonra da Azerî Türkçesiyle olmak üzere aynı meâlde iki önsöz bulunmaktadır. Türkçe kısım, daha teferruatlıdır. Bu cildin içinde *Duha Kocaoğlu Deli Dumrul*, *Dirse Hanoğlu Boğaç*. *Kanlı Kocaoğlu* Kanturalı hikâyeleri; ve kitabın sonunda ise altı sahifelik lugatçe vardır.

14- Dr. Selamullah Cavid: *Dostlar Görüşü-Edebiyat Ocağı*, 1359 (1980), s. 25.

15- Dr. Cevat Hey'et: a.g.e., s. 4.

16- Gencali Sabahî, *Halg Şairi Sehend*, adlı yazısında ölüm tarihini 21 Ferverdin 1359 (10 Nisan 1979) olarak gösteriyor (*Varlık*, Tahran, Nisan 1980, sayı: 11, s. 45.). Bu yanlış olmalıdır, zira yine *Varlık mecmuasının Nisan 1981 tarihli 24. sayısında Ferzane ile yapılan, yukarıda bahsettiğimiz mülakatta* 22 Ferverdin 1358 tarihi bildirilmiştir.

2. ciltte: *Karacık Çoban* (Kazan Han'ın Evinin Yağmalanması), *Beğil oğlu Amran ve Tepegöz* hikâyeleri nazmedilmiştir.

Sazımın Sözü'nde umumiyetle hece vezni kullanılmıştır. Birçok yerde de vezne ve kafiyece riayet edilmediği görülür. Her kolun baş kısmında bir prolog, sonunda da bir epilog vardır. Şâir, destanların mevzu ve üslup hususiyetlerine sâdik kalmaya gayret etmiştir. Fakat yer yer hayal yelkenini açtığı, insan duygu ve zekâsının ufuksuz deryasına daldığı da görülür (17).

Muhterem Orhan Şaik Gökyay, *Dedem Korkudun Kitabı* adlı çalışmasında *Sehend*'in bu eserinden de bahseder (18). Ahmet Schmiede de *Türk Edebiyatı* dergisinde bu eser ve şairi hakkında bir yazı neşrettirmiştir (19). Son olarak Türkiye'de *Sehend*'in *Sazımın Sözü*'nün -1 ve 2. ciltlerini bir arada- Doç.Dr Dursun Yıldırım, bir mukaddime ve lugatçe ile neşrettirir. Bu neşir hakkında Doç. Dr. Ahmet Bican Ercilasun, *Sazımın Sözü*, başlıklı tanıtma ve tenkid yazısını yayınladı (20).

İran'da farsça olarak çıkarılan *Tamaşa* mecmuası da kısa bir yazı ile bu eseri tanıttikten sonra, Azerî Türkçesiyle metinlerden bazı örneklerle yer vermiştir (21).

Burada metnini sunduğumuz, *Hörmetli Üstad Büyük Şehriyar*'a adlı uzun mektubunu, Şehriyar'ın *Haydar Babaya Selam* adlı manzumeleri dolayısıyla 1967 yılında kaleme almıştır. Fakat, *Sehend*, diğer şairlerin yaptığı gibi vezne ve şekle sadık kalarak bir nazire söylemek yerine, "mektub" yazmayı tercih etmiştir. Böylece şairimiz, Şehriyar'ın *Haydar Babaya Selam*'ındaki üslub ve tekniğinden, büyüleyici şiirinden kendini kurtarmış; yepyeni bir tarz, orijinal bir şiir dili ve üslubla, edebî hayata kendi sesini getirmiştir. Bu *Mektup*, şimdi Güney Azerbaycan şiirinin şâh eserleri arasında, en müntaz yerlerden birini işgal etmektedir. *Sehend*in sözkonusu mektubu daha önce de tarafımızdan yayınlanmıştır (22). Fakat o zaman elimize geçen nüsha eksik olduğu ve imla bakımından da bazı yanlışlıklar taşıdığı için, Mektubun metnini tashih ederek yeniden neşretmeği uygun gördük. Bu neşirdeki metni tesbit ederken Bakû'daki muhterem Prof. Gulamhüseyn Bekdili

17- *Sazımın Sözü*, (M.A. Ferzane'nin önsözü'nden), 1. c, 2. bs. Tebriz, İntişarat-ı Şems (1979), s. 13-14.

18- İstanbul, 1973, s. DLXXXIX-DXCIV

19- *Çağdaş Azerbaycan Şiiri ve B.K. Sahend*, İstanbul, Şubat 1973, sayı: 14, s. 28-29. Burada H. A. Schmiede, Şairimizin İsmi *Sahend* şeklinde, yazmıştır ki, bu doğru değildir.

20- *Yeni Sözcü* (Haftalık Haber, Aktualite, Fikir Dergisi), Ankara, 29 Aralık, Sayı: 4, s. 15.

21- *Kelâm-ı Sâz-ı Men. Şi'r-i ez Sehend, şâir-i Azerbaycan*. Tahran, 16 Şa'ban 1398 (1977), sayı: 373, s. 26.

22- *B.K. Sehend'in Bir Şiiri*. Ocak (Araştırma ve inceleme dergisi). Ankara, Ocak 1974, Sayı: 9, s. 48-51. İkinci neşrimiz: *Sehend'in Ardından, Türk Edebiyatı* (Dergisi), Ekim 1979, Sayı: 72, s. 4-7.

neşrinden (23). ve Dr. Selamullah Cavid Bey'in *Dostlar Görüşü*'ndeki metinden yararlandık (24).

Sehend, bu uzun manzumesinde, Güney Azerbaycan türklerinin içinde bulunduğu durumu canlı bir halk dili ve zengin edebî sanatlarla; oldukça reakli ve gerçekçi bir şekilde tasvir etmiştir.

Büyük üstad *Şehriyar*, kendisine nazîre yazarların hiçbirine cevap vermediği hâlde *Sehend*'in, bu manzumesindeki sihirli hitaba lâkayd kalamamış, O da *Sehendim* adlı uzun bir manzumecyle, şâirimizin seslenişine karşılık vermiş: sesine ses katmıştır (25). *Şehriyar*, bu manzumesiyle ilk def'a açık bir şekilde ictimai-siyasi görüşlerini -elbette ki *Sehend*'in te'siriyle-dile getirmiştir.

Sözünü ettiğimiz iki mektup dikkatle incelenirse, yakın bir tarihte İran'da meydana gelen hâdiseler, kurulmakta olan yeni düzen, İran Türklerinin hasretleri ve arzuları daha iyi anlaşılır.

Sehend'in burada sunduğumuz *Tali'ime Sen Bah* adlı şiirinde insanın kendi ana dilinde okuyup-yazmasının yasak edilmesi, çocuğuna öz'dilinde ad koyamaması, acı bir istihzayla, şahsî hâtıralara dayanılarak anlatılır (26).

Gurbanımı Gabul Ele Araz: meşhur Azerî yazarı *Samed Behrengi* (1939-1968) nin ölümü ardından yazılmış bir mersiyedir (27).

Diğer iki şiiri, *Dilimi Dalımdan Çıhartsalar da ve Kükürt Kibrit ile Her Aşam Üstü*, İran'daki Türklerin günlük hayatları, çileleri ve hasretleriyle ilgilidir (28).

Zâten *Sehend*, fordî hislerini, romantik heyecanlarını şiire dökmeğe vakti olmayan, halkının dertleriyle, arzularıyla dolup-taşan bir şairdir. *Men Azadlık İsteyirem* (29) adlı şiirinde, tâ 1945 yılında İran Türkleri'nin hürriyet hasretlerini, kondi ağzından mağrur bir sesle haykırmıştır.

Sehend'den *Gürçaylı*'ya başlığını taşıyan manzume bir mektup sayılabilir. Kuzey Azerbaycan'lı şair; *Aliağa Gürçaylı*'nın Bakü'da neşredilen *Edebiyyat ve*

23- *İki Manzum Mektub: Azerbaycan* (Aylık Dergi) Bakü, Yanvar (Ocak) 1972, Sayı: 1, s. 195-198

24- Tahran, Esfend 1359 (1980), s. 37-42.

25- Bu manzumeyi daha önce neşretmiştik. Baknz. *Şehriyar'ın Türkiye'de Neşredilmemiş Bazı Türkçe Şiirleri*. Erzurum, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, *Araştırma Dergisi*. Erzurum, 1979, Sayı: 11, s. 507-530.

26- Bu şiirin metni *Varlık* (Aylık ferhengi, türkçe ve farsça neşriyye.). Tahran, Ordıbihişt 1358 (Nisan-Mayıs 1979), Sayı: 1, s. 15 den alındı.

27- Bu şiir, Samed Behrengi için *Areş* mecmuasının çıkarmış olduğu hususî sayıdan alındı. Tahran, 1347 (1968), Şumara: 18, s. 100.

28- Bu şiirler *Sehend'in Çapolunmamış İki Şiiri* (başlığı ile *Azadlık* (gündeliğinde) çıkmıştır. Tahran, Ordıbihişt 1358 (Nisan 1979), sayı: 2, s. 9.

Ince-Sen'et adlı haftalık gazetede ki, *Filler de Ağlayır* (30) başlıklı şiirini okuyan Sehend, "şair kardeşine" bu manzume ile cevap verir. *Gürçaylı*, söz konusu edilen şiirinde, işden evine üzgün bir hâlde dönen babanın kızıyla sohbetini, dertleşmesini anlatır: Baba, kızına sözünün eri olmayan ikiyüzlü insanlardan niçin nefret ettiğini, zoru görünce doğru yoldan vazgeçen kimselerden nasıl öğrendiğini izah eder. Kızına, özü-sözü doğru bir kimse olması yolunda tavsiyede bulunur.

Bu şiir, -belki de geçmişte uğradığı ihanetleri hatırlattığı için- *Sehend*'i cpeyce te'siri atına alır. Metnini sunduğumuz manzumeyi bu ihsâsla kaleme almıştır.

Şâir'in, ölümünden kısa bir süre önce, 18 Behmen 1327 (7 Aralık 1978) de yazmış ve bir toplantıda bizzat okumuş olduğu *İmama Selâm* (31) adlı manzumesi son eserlerindedir. Kendi sesiyle banda alınmıştır.

Sehend'in bütün Türkçe şiirleri henüz bir kitap hâlinde neşredilmiş değildir. Bu şiirleri -daha doğrusu kitapları- günün birinde yayınlanırsa, o zaman bu büyük şairi daha geniş ve derinlenmesine tanıma fırsatı elde edebileceğiz.

Bulud Karaçorlu, farsça şiirler de söylemiştir. *Varlık* mecmuasının 1. sayısında *Selam Ber Tebriz*, *Bidar Şov Samed* adlı şiirleri yer almıştır. Adı geçen şiirlerden ikincisi tamamlanmamıştır.

Ölümünden sonra Güney Azerbaycan'da neşredilmekte olan türkçe ve farsça birçok gazete ve dergide *Sehend* hakkında bir hayli yazı, hatıra ve O'na hasredilmiş şiirler yayınlandı. Ayrıca onun için anma toplantıları da tertip edildi. Hâlen de Türkiye ve Kuzey Azerbaycan'da *Sehend* hakkındaki neşriyatın devam ettiğine şahit oluyoruz.

30- *Sen'etkar Ölmür* adlı yazıyla aynı yerde neşredilmiştir. Bak: 2. dipnot.

31- *Varlık*, Tahran, Ordıbihişt 1358 (Nisan 1979), Sayı: 1, . 41-44.

Sehend'in Şehriyâr'a Mektûbu

- 1 Bir elimde gelem, bir elde kâğaz,
Heyâlîm boylanır dağdan, dudardan,
Başımda yâr bağı gezmek havâsı,
Gapılar bağıdır (1), yol tapım (2) hardan (3)?
- 2 Hisârın dalında gönül verdim
O yâr bir bağ salmış suyu bilülden (4),
Héyvası (5) kehreba, (6) nârı yağutdan,
Tağı (7) firüzedden, dudârı gülden.
- 3 Mavi éyvânında saz çalır (8) Zöhre,
Burcunda yay çekip dayanıp (9) Kéyvân (10).
Layığı var (11) girem (12) geçrinc men de:
Gıllı papağımla, sınığ (13) sazımlan?
- 4 O bu éhtişâmla, bu temterâğla (14)
Ĝapısın üzümüne (15) açmasa ne var?
Şahla reiyyetin (16) söhbeti tutmaz,
Men bir obalıyam, odur Şehriyâr. (17)
- 5 Gerek rühset alam Héyder Baba'dan (18)
Yoğ, cavâbı belke mence vérmesin,
Bir de Şehriyâr'dan fermânım vardır:
"Şâir bir-birini olur görmesin"? (19)
- 6 Yoğ, men de *Sehend*'em (20) başım ucadır, (21)
İçimde sönmeyen 'éşğ âteşi var.
Mende sefâsı var güllü bahârın,
Başımı dutsa da ğara buludlar.
- 7 Bir elimde od var, bir elimde su,
Bir yanım ğarlı ğış, biri bahârdır.
Dosta, istekliye isti (22) ğoynum var,
Yadlara bahşım Şahtadır, (23) ğardır.
- 8 Lâleli çiçekli çemenlerimde
Gelip yurd salsa da çoban-çoluğlar;
Yalvarram (24) sefâmdan üz (25) döndermesin.
Şehriyâr'a layığ Şahyurdum'da (26) var.

1- Kapalıdır, kilitlidir 2- Bulayım 3- Nerden 4- Billürdan, kristalden 5- Ayvası 6- Kehribar, "sarı renkli" 7- Dalı-yaprağı 8 - Çalar, çalıyor 9- Durup 10-Zühal: Satürn gezegeni 11- Yakışır mı? 12- Gireyim 13- Kırık 14- Tumturak: Tantana, gösterişle 15- Yüzüme 16- Halkın, teb'anın 17- Şehriyâr: Padişah. Burada Şehriyâr kelimesi tevriyeli kullanılmıştır. 18- *Haydar Baba*: Hem Tebriz civarındaki bir dağın adı hem de Şehriyâr'ın uzun manzumesi: *Haydar Babaya Selam*. Bu kelime de tevriyeli. 19- Bu mısra *Şehriyâr'ın Rahim Bey'e Mektub* adlı manzumesinden alınmıştır. Aslı "Şâir olur bir-birini görmesin" şeklindedir. 20- *Sehend*: Güney Azerbaycan'da bir dağın adı ve aynı zamanda şâirimizin mahlası. 21- Yücedir 22- Sıcak 23- Soğuktur. ayazdır 24-Yalvarırım 25-Yüz 26- *Şahyurdu*: *Sehend* dağı'nın eteklerindeki bir yayla.

- 9 K nl m hav siyle g l-ganad a ır,
Gaf galasın (27) a mağ deyc ucalır. (28)
O u duđca boy atır da dan, duv rdan,
Alıcı terlanım (29) yorulur. galır.
- 10 Duv rlar, duv rlar polad (30) olsa da
Almaz (31) mi ar (32) ollam (33), kesip bi erem.
K l ng n borc allam *Ferhad Baba*'mdan,
Bis t n olsa da  apıp (34) k  erem.
- 11 Duv rlar duv rlar g r hun  hımдан,
Volganam nefesim tuf n g parar. (35)
Bulud'am sallansa g yım-gabağım, (36)
Ađlaram  lemi seller aparar. (37)
- 12  чимде boğulur h yım, har yım (38)
Sesime ne duv r sez verir ne y r
Ne da dan sez  ıhır, ne de g rda dan,
Sanki bo luđlarda itir (39) dalđalar.
- 13 Bilmirem, belke de bo  bir hey ldır?
Belke de s hridir meni aldadan.
Deyirler dilberim bil l g zrinde
Dardadır, asılmı  tepe sa ından.
- 14 *Sehend*'i g r hutmaz ne sar y, ne s hr,
Mehebbet deyinilen bir efs nu var.
Hem  sm-i E'zem'dir. (40) hem ism-i  ebdir (41)
Bağlı g pıları  z ne (24) a ar.
- 15 A ılın, a ılın! bağlı g pılar,
Mehebbet n mime, istek n mine
Eriyin, t k l n demir g fıllar; (43)
K n l hatirine,  rek (44) n mine.
- 16 Gelir g lađıma iniltileri,
"Burda bir  ir, darda galıp bağırır" (45)
Doğrudan da men bir "m r vvetsiz" em, (46)
G rda ım dardadır, meni  ağırır?
- 17 T k l n-t k l n, yol verin ke im; (47)
 reyim alı ıp, alov sa aram
 ehriy r boynuna zencir vuralar
 eynerem, gemirrem, dartıp a aram

27- Kaf Kal'asını. Efsanevi Kađ dağı, 28- Y celir, y kselir 29- Terlan: Yırtıcı, avcı, kıymetli bir ku : Doğan,  ahin. 30-  elik 31- Elmas 32- Bı tı, testere 33- Olurum 34- Kesip, kazıp, atlayıp 35- Koparır 36-  ehrem, y z m. Ga -gabag: Sınırlı, bir  eye kızmı  insanın y z n n aldığı  ekil. 37- G t r r 38-  ığlığım, imdad haykırı ım 39- Yiter, yitiyor 40-  sm-i A'zam: Allah'ın Kuranı-Kerim'de ge en en b y k ismi 41- Gecenin adı: Parola. 42- Y z ne 43- Kilitler 44- Y rek 45- Bu mısra * ehriy r*'ın *Haydar Babaya Selam* adlı I. manzumesinin 72. kıt'asından alınmı tır. 46- Korkağım, merhametsizim 47- Ge eyim

- 18 İŖleyir goluma demir paŖlalar, (48)
Zencir ğinciĝdırır, (49) sancır etimi,
Cân ğardaŖ, helelik (50) baĝıŖla meni,
Deyesen (51) unuttum esaretimi.
- 19 Eziz Ŗehriyar'ım baĝıŖla meni,
İncime, darıĝma, (52) fikrin hardadır? (53)
Mürüvvetsiz deyil senin ğardaŖın,
Ancaĝ senin kimi, o da dardadır.
- 20 Özüñ demedin ki, bizim ellerde,
"Vekil müvekkilin hercini çeker" (54)
Ana 'eŖŖ (55) ocaĝı sönmesin deye,
Üreyin erider, çıraĝa töker.
- 21 Her yanı bilirem, bizim diyârda
Hiç de heyâl deyil, dostluĝ, mehebbet,
Ancaĝ iŖiĝ (56) saçan isti (57) ğüneç de
Be'zen bulud altda gizlenir, elbet.
- 22 Ne bilim, belke de sultânım ğardaŖ,
Heĝiĝetde iŖin 'eybi (58) bizdedir.
Hemin bu ilgarın (59) düşkünüyük biz,
Ġnâh yadda deyil, özümüzdedir.
- 23 Bir ovuc (60) kelekbâz (61), ĝumarbâzılan (62)
Pâkibâz (63) olmuŖuĝ, pâk (64) utuzmuŖuĝ (65)
Merd iken nâmerde rehm eylemiŖik,
İñdi nâmerdlere möhtâc olmuŖuĝ.
- 24 Dövletliye (66) saŖsı lâzım olanda,
Vurup sındırmıŖıĝ (67) öz kûzemizi.
Çıĝdıĝımız ĝını beyenmemiŖik
Biz éli (68) atmıŖıĝ, el atıp bizi.
- 25 Élimize ne ĝün aĝlamıŖıĝ biz?
Baĝın (69) Ŗahta (70) vurup, bostânı yanıp,
Él bize néylesin, ne ĝün aĝlasın?
Aĝzı uçuĝlanıp, dili baĝlanıp.

48- Baklalar, halkalar 49- Eziyor, incitiyor 50- Ŗimdilik 51- Herhalde 52- Darılma 53- Nerededir
54- Avukat, müvekkili adına her türlü teŖebbüste bulunur. Burada Farslarla, Azeri Türklerinin durumlarına iŖaret edilmektedir. 55- AŖk 56- IŖık 57- Sıcak 68- Aybı, kusuru 59- Andın, yeminin
60- Avuc 61- Hilekâr 62- Kumarbaz ile 63- Sadakatlı, doĝru 64- "Tamamen" 65- Ütölmüşüz, yenilmiŖiz 66- Zengine. Burada mecâzen farslar kasdediliyor. 67- KırmıŖız 68- Halkı, ili 69- Baĝını
70- Soĝuk, don.

- 26 İndi olan olup, geçenler geçip,
Calanan (71) su bir de kûzeye dolmaz,
Daldan (72) atılan daş topuğa deyer,
Gözyaşı tökmeklen yara sağalmaz.
- 27 Bugün men *Sehend*'em sen *Şehriyâr*'san
Gel başın ucaldığ (73) goca *Tebriz*'in.
Bir kere yadların daşını atağ,
Çekek ğaygusunu öz elimizin.
- 28 Şâiri çoşduran sehneler çoşdur,
O güzel şehirde, doğma diyârda.
Nisgille:i (74) çoşdur deydli *Tebriz*'in
Biri sen özünsen, eziz *Şehriyâr*.
- 29 Şâirim,dünyanı nece görürsen (75)
Duz yéyip, duzgabin sındıranlar (76) var.
Çedir bilen yâra cân gurban éyle,
Çedir bilmeyene héyifdir (77) ilgar. (78)
- 30 Özge çırağına yağ olmağ besdir (79)
Baba düşergemiz (80) ğaranlığdadır,
Yanıp yandırmayağ yadın ocağın,
Évimiz soyuğdur, ğışdır, şahtadır. (81)
- 31 Demirem yanmayağ, alovlanmayağ,
Yanmasın, neyle sin yazığ pervâne?!
Yanmayağ vefâsız yârin oduna,
Yanağ elimize, yanağ vetene.
- 32 Vefâsız, güllerin üstünden uçağ,
Çonağ (82) sedağetli él ğucağına.
Sönmez eşğimizden bir peyvend salag (83)
Elin şahta vurmuş (84) gül budağına.
- 33 Bir yerde ğalmağdan darıhdığ (85), öldük,
Doğma (86) yurdumuzu dolanağ gezek,
Él ilen ağlayag, él ilen gülek,
İncimizi veten sapına düzek.

71- Dökülen 72- Arkadan 73- Başını yükseltelim, kaldıralım 74- Hasretleri 75- Nasıl görüyorsunuz?
76- Kıranlar 77- Yazıktır, gereksizdir 78- Ahd, sadâkat 79- Yetişir 80- Ata-baba, evimiz, menzili-
miz 81- Dondur, soğuktur. ayazdır 82- Konalım 8- Aşı yapalım 84- Don vurmuş, donmuş 85- Sı-
kıldık, incindik 76- Öz, kendi

- 34 Helelik zeif bir damla olsağ da,
Süzülek, yığılağ, göl olağ, daşağ,
Çarışağ çaylara, çoşğun sulara,
Sıldırım (87) dağların başından aşag
- 35 Derelerden kécek, denize çatağ (88),
Şıltağ (89) dalgalara gedek, kükreyek,
İsti (93) güneş ilen golboyun (91) olag,
Çıznağ, (92) terleyek, buluda dönek.
- 36 Uçağ o duramlığ (93), çoşğun diyâra
Susuzundan (94) dili çıhan dağlara,
Yiyersiz, gayğusuz, bahârsız, yazsız
Çiçeksiz , yarpağsız, bârsız bağlara.
- 37 Şahtalar, tufanlar serin külekler, (95)
Essin üstümüze bumbuz, (96) buz olağ.
Ağlayağ, ağnayağ (97) uca dağlardan
Danga (98) gayaları dipden goparağ.
- 38 Dağları uçurdağ, dereler dolsun.
Köpüklü suları calayağ (99) düze,
Yaşarsın ğurumuş kölların (100) kökü,
Bahârî ğaytarağ (101) vetenimize.
- 39 *Sehend* de gül açsın *Heyder Baba*'da
Üzerinde çadır gursun *Şehriyâr*.
Bağag çiçeklenen yurda, şe'r yazag,
Şâir de behtiyâr, şe'r de behtiyâr.
- 40 Kesk 'edâvetin dünyâdan kökün,
'Êşğden yeni bir ğuruluş ğurağ.
Minek (102) şehâblara (103) ıldırımlara,
Gédek ulduzlara, güneşe ğonağ.
- 41 Şâirim sözümü ğurbete salma,
Çulağ as dünyâda ğör bir ne sesdir;
Bağrını sıhmasın atılan toplar,
Çırılan zencirdir, sınan (104) ğefesdir.

87- Yalçın, sarp 88- Kavuşalım 89- Nazlı 90- Sıcak 91- Sarmaş-dolas, kolu boynunda 92- Kızalım, ısınalım. 93- Durgun, sâkin 94- Susuzluğundan 95- Rüzgârlar 96- Buz gibi, iyice soğuk 97- inelim, süzülelim 98- Yerli, büyük, sağlam 99- Dökelim 100- Çalıların, ot yığınlarının 101- Geri getirelim 102- Binelim 103- Meteorlara, göktaşlarına 104- Kırılan, dağılan

TÂLİ'İME SEN BAĞ

Tâli'ime sen bağ:
Düşüncelerim yasag;
Duygularım yasag;
Keçmişimden söz açmağım yasag;
Ata-babamın adın çekmeğim yasag;
Anamdan ad aparmağım (1) yasag...
... Bilirsen?
Anamdan doğulanda bile,
Özüm bilmiye-bilmiye.
Dil açıp danışdığım (2) dilde.
Danışmağım yasag imiş, yasag!

1- Almam (götürmem)

2- Konuştuğum.

ĞURBANIMI GABÛL ÉLE ARAZ

Samed (1)!

Ne yazım *Samed*?

Denli hermenimin yanmasın (2), yazım?

Sevin su kûzemin caılanmasın (3), yazım?

Dağlı sinemin alovlanmasın, yazım?

Men sene ne yazım, *Samed*?

Herretin kimi ya'ıacag?

Gözyaşıma kim ba'ıacag?

Araz,

Yénc de a'ıacag!

Samed!

Kimi çağırım?

Ne gader ba'ıırım?

Sameeed!

Söyle mene, söyle *Araz*!

Néden bizle oldun béle, *Araz*?

Kesdün iki gardaş arasın,

Aldun *Muğan*'ın *Sara*'sın (4),

Boğdun élimin değerli balasın!

Bezdir.

Bez... dir!

Ğurbanımı gabul éle *Araz*.

19 Şehriver 1347 (6 Eylül 1968)

1- *Samed Behrengi* (1939-1968) *Güney-Azerbaycanlı ünlü yazar* (Bak. Türk Dili ve Edebiyatı Ansikopedisi, İstanbul, I. c. s. 380).

2- Yanmasını

3- Dökülmesini

4- Sara: Bir kadın adı. "Arpaçayı aşdı daşdı sel saranı aldı gaçdı" diye başlayan bir türkü ağıtta adı geçen gelin. Burada, o geline tel'mih vardır.

DİLİMİ DALIMDAN ÇIĖARTSALAR DA

Dilimi dalımdan çığartsalar da,
Ėoy ġardaş, derdimi déyim bâri bil.
Güneyden-ġuzeye, şarġdan-ġarbe
Hansı ġalgı gördün, bizim tek zelil?

Milli âzâdıġlar 'esri olsa da
Her yérde, her yanda adı bu 'esrin,
Ne étmek? "dünyanı buġda (1) dutsa da,
Kehliġin (2) rûzîsi (3) çingıldır" (4) hemîn!

Bu "şeref", bu "şövkət" bu "gudret" bu "şân"
Hurra! (5) doğrudan da bize 'âr olsun,
Hayâtın amânsız bir ġanunu var:
Ta'assubsuz bir millet, gerek hâr olsun.

1) Buġday.

2) Kehliġin.

3) Rûzî, kısımet, azık.

4- Kuş darısı.

5- Vur-ha, haydi, durma vur; savaş na'rasi.

KÜKÜRT KİBRİTİLE HER AKŞAM ÜSTÜ

Kükürt kibritile her aḡşam üstü,
Onluđ lampamızı anam yahardı,
Düzülerdik hamı kürsi başına,
Semâver ğaynardı, buğu ğalġardı.

Atam (1) çoġ ğeceler éve gelmezdi,
Seferde (2) olardı yazınan-ġısı (3).
Söz-söze gelende adına anam,
Déyerdı "çöl kuşu, beyâbân daşı",

Her ğeçe atama sabr élemeden, (4)
Ğile şorbamızı (5) töküp yéyerdik,
Çoġ vah(t) başımızı atıp yatardıġ,
Be'zen de oturup nađıl déyerdik (6).

Anamın mehriban hüzinli sesi,
Índi (7) de var, hele ğulağımdadır.
Sevimli vüġarlı, dutġun sımâsı (8)
Éle (9) bil, gözümün gabağındadır (10).

-
- 1- Babam.
 - 2- Yolculukta.
 - 3- Yaz-kıř.
 - 4- Etmekten, eylemekten.
 - 5- Bir yemek (çorba) adı.
 - 6- Masal, söyledik.
 - 7- Şimdi.
 - 8- Kaygılı yüzü.
 - 9- Öyle.
 - 10- Önündedir.

MEN ÂZÂDLIG İSTEYİREM

Bu âzâdlıg cebhesinde bir fedâyi esgerem
Men âzâdlıg isteyirem, bir de âzâd bir veten.

Düşmenlerin güllesiyle gana batam gerek men
Veten üste (1) paralansın bedenimde pîrechen (2),
Çoy men ölüm, zulmlerden pâk olunsun bu veten;
Çoh râzıyam cebhede men basdırılım (3) bî-kefen;
Men âzâdlıg isteyirem, bir de âzâd bir veten.

Hakg isterem, hakk yolunda cândan k'çmek revâdır,
Bu ölümde gen durmag mazlûmlara cefâdır;
Sengerlerde (4) gana batmag derdimize devâdır
Çoy men ölüm, ibret alsın bizden sonra her gelen,
Men âzâdlıg isteyirem, bir de âzâd bir veten.

Çoy sengerler evim olsun, dağlar başı meskenim;
Zulm elinden âzâd olsun bu mügeddes vetenim;
Çuzgunlardan, bayguşlardan temizlensin gülşenim;
Çoy gül açsın bundan sonra bağçalarda yascmen.
Men âzâdlıg isteyirem bir de âzâd bir veten.

1945

1- Vatanın üstünde, vatan için.

2- Gömlek.

3- Defnedileyim, gömüleyim.

4- Siperlerde, tabyalarda.

SEHEND'EN GÜRÇAYLI'YA (x)

İnsanlığı tahkir eden alçaklığı yık ez
Billah yaşamak yerde sürüklenmeğe değmez.

Tevfik Fikret

Üç sâatdir, gece yarından geçip
Elimde galemim, garşımda defter
Mektubum bitmeden yatmayacağım
Gözlerim tökülüp çıhsa da eğer.

Bu günler gözlerim ağrıya gelip
Oğuya bilmirem, yaza bilmirem
Garanlığa âdet edenden beri
Gamaşır, ışığa bağa bilmirem.

Bu günler "Edebiyat" (1) elime çatdı (2)
Yoldaşımdan (3) oğumasın (4) diledim.
"Filler de ağlayır" (5) adlı şi'ri var,
Dédi "Gürçaylı" dan (6). Oğu, söyledim.

Oğudu, şi'rivi (7) gardaşım mene
Oğudugca dedim: Gözüve dönüm(8)
Goy durum dolanım, dönüm başuva (9)
Şi'rive, (10), özüve (11), sözüve (12) dönüm.

Oğudu şi'rivi men gulag asdım (13)
Büküldüm, açıldım, ne hâla galdım
Ağlar gören kimi (14) şahin gözüvi (15)
Ucalasan (16) gardaş, men ki, ucaldım.

Seni ağlar gördüm gönlüm sevindi
Gardaşın da ağlar gören seviner!
Beli ağlamag var gülmekden yeğdir
Bu ma'nanı ancag az âdam biler.

(x) Ali Ağa Gürçaylı: Çağdaş azeri şairi.

1- Bakü'da çıkan "Edebiyyat ve ince-san'at" adlı haftalık gazete.

2- Yetiştii 3- Karımdan 4- Okumasın 5- Aliğa Gürçaylı'nın şiiri. 6- Gürçaylı. Şairin adı. 7- Şiirini

8- Gözüne kurban olayım 9- Başına kurban olayım 10- Şiirine 11- Kendine 12- Sözüne

13- Dinledim 14- Ağladığını görünce 15- Gözünü 16- Yücelesin.

Demişler: Derd ehli, derd ehlin tanır
Bilirem kimlerdir ağladır seni
Derdivi duyuram, seni ağlardan
Çohdandı, çohdandı ağladır meni.

Beli güvendiğim uca dağlara
Tekce gar yağmayıp, dolu da yağıp
Ömrüvün (17) meyveli, gülli bağında
Ne bir yarpag galıp, ne pita (18) galıp.

Gileyli (19) değılem özgeden mende de
Ne gelip başıma özümde gelip
Yolunda başımdan candan keçdiğim
Üreğimden (20) gelip, gözümde gelip.

Gartal doğuluban, gartal büyüdüm
Dedim göyler olsun meskenim gerek
Gol-ganad yetirip ucmağ isterken
Dediler; ilan tek (21) gerek sürünmek.

Ağla, goy ağlayım, goy ağlasınlar
Ahsın gözyaşımız ummana dönsün
Dolsun yer yüzünün delik-değiği
"Sürünenler" belki boğulsun, ölsün.

Hayatın ganunu değışmez gardaş
Goy, üzü (22) garalar, özün göstere
Bağma şah-mah (23) duran buz "heykel" lere
Gün çıhsa hamısı eriyer yağın.

Her lahza, her sâat gelip keçdikde
Belke yüzler adam ölür dünyada
Milyonlar dünyaya gelip gedirler
Gonup-köçdüğini kim bilir amma?

Ma'nalandıranlar insan hayatın (24)
Eğer "Nesimi" ler değıl bes kimdi?
Yüz iller keçse de, minler il gelse
"Diri" ler ölürler, onlar dirildi.

17- Ömrünün, 18- Gül, gonca 19- Şikâyetci 20- Yüreğimden 21- Yılan gibi 22- Yüzü 23- Gösterişli
24- Hayatını

Bırhırsan birağ "öteri" leri (25)
Ebedi insana, ebedi söz yaz.
Üreklere gazsa sözün san'atkâr
Âlem de pozulsa, o söz pozulmaz.

Bir plakad (26) éle, bir bayrag éle
Elünde "Gorki" nin "Şahin Nağmesi"n (27)
Sürünmeği teklif éleyenlere
Gıy vur, (28) goy utansın, sesin gizlesin.

Seni ağlar gördüm, könlüm sevindi
Gardasın da ağlar gören séviner?! (29)
Beli, ağlamag var gülmekden yeğdir
Bu ma'nanı (30) ancag az adam biler.

Algış merd yaşayıp, merd ölenlere
Algış goçağların (31) deliliğine
Garğış gorhagların rezaletine
Gargış iki üzlünün doğan éline.

Yaz, yazag gardaşım elüve dönüm (32)
Yazag goy bilsin "O" alçag, yaramaz (33)
Bilsin rezaletın duyuram men de
Bilsin ki hagigat serhad (34) tanımaz.

Tahran 5 Urdtbihişt 1347
(25 Nisan 1968)

25- Fırsat düşkünü, geçici heves sahiplerini 26- Pankart

27- Görki'nin bir eseri 28- Bağır, nara at

29- Sevindir mi? 30- Mânâyı 31- Yigitlerin 32- Eline kurban olayım 33- Kötü, alçak kimse 34- Sınır.